

Stran 2

Evropski muzej romske kulture in zgodovine
Evropakru muzej romana kulturakru
te historijakru

Stran 4

ERO navezal stike
z evropskimi inštitucijami

Stran 18

Romsko društvo Romano Jilo
zaživelo v sanjah leta 1893...

Stran 20

Nogometna legenda
JOŽE HORVAT - DIDI

ROMANO THEM ROMSKI SVET

številka 44, avgust 2012

založnik

Zveza Romov Slovenije

Arhitekta Novaka 13

9000 Murska Sobota

tel.: 02 5308-100

fax: 02 5308-104

e-mail: romani.union@siol.net

www.zveza-romov.si

ROMIC ROMSKI DIPLOMATIČNI CENTR
ROMSKA KASARNA PRISTOJNICA

e-mail: romic@siol.net

www.romic.si

odgovorni urednik

Jožek Horvat - Muc

uredniški odbor

dr. Pavla Štrukelj

Monika Sandreli

Janja Rošer

Slobodan Nezirovič

Bečiri Fatmir

Aleš Horvat

Robertina Ratko

dopisniki

Lujzi Baranja, New York

Dragoljub Ackovič, Beograd

Fotografije so prispevali:

Oto B., Štefan B., Aleš H., Tina R.

Stanko B., Kristjan H. in drugi

prelom in tisk

Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada

500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 20% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo
Ministrstvo za kulturo RS
in Urad za narodnosti RS

KAZALO

EVROPSKI MUZEJ ROMSKE KULTURE IN ZGODOVINE.....	2
ERO NAVEZAL STIKE Z EVROPSKIMI INŠTITUCIJAMI	4
JAVNO NASTOPANJE.....	5
NA PUŠČI SO OBELEŽILI DVOJNI JUBILEJ.....	5
AMBASADA MEDKULTURNEGA DIALOGA VELENJE.....	6
SIMPOZIJ MEDKULTURNEGA DIALOGA 2012 VELENJE	7
PREDAVANJE O ZGODOVINI ROMSKEGA JEZIKA.....	9
USPEŠNO VKLJUČEVANJE ROMOV V VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE II	9
ROMSKA KULTURA V PAVLOVI HIŠI – ROMA 12	10
DRUGI AVGUST – MEDNARODNI DAN SPOMINA NA ŽRTVE ROMSKEGA GENOCIDA	10
ROMSKO POKOPALIŠČE SRBSKA UŠTICA JESENOVAC.....	12
SVEČANA OTVORITEV VARNE SOBE V KRIZNEM CENTRU ZA MLADE V MURSKI SOBOTI	13
KULINARIKA TREH NARODNOSTI.....	13
ŠANGHAJ.....	15
HARRI STOJKA- GITAN COEUR D EUROPE – ROMSKA GLASBA IZ EVROPE	16
PLESNA ŠOLA MRO DADA PIRAN.....	17
TEDEN OTROKA	17
ROMSKO DRUŠTVO ROMANO JILO ZAŽIVELO V SANJAH LETA 1893.....	18
DRUGAČNA DEKLIŠČINA ZA POSEBNO PRIJATELJICO.....	19
GRIPA IN PREHLAD	20
NOVICE Z DOLENJSKEGA KONCA.....	21
JOŽE HORVAT-DIDI.....	23
PREDSTAVITEV DELA IN VTISI Z ROMSKIH DELAVNIC	25
POEZIJA	27

**TISKARNA
KLAR**

Evropski muzej romske kulture in zgodovine Evropakru muzej romana kulturakru te historijakru

Romic

V prostorih hotela Zvezda v Murski Soboti je potekalo slavnostno odprtje Evropskega muzeja romske kulture in zgodovine. Romška kultura je bila navdih mnogim ustvarjalcem in ostaja večna tema za raziskovanje. Namen odprtja Evropskega muzeja romske kulture je lahko začetek nove kulturne razsežnosti v Sloveniji in Evropi. Muzej financirata Zveza Romov Slovenije ter Inštitut za romološke študije, izobraževanje in kulturo. V muzeju so na ogled postavljeni elementi materialne kulture Romov v jugovzhodni Evropi. Med drugim so prikazani romski poklici, umetniške večerine in bivališča skozi zgodovino, vozila, glasba, obrt ter številni izdelki, med njimi veliko podarjenih iz tujine. Na otvoritvi so zbrane nagovorili vodja službe Urada za narodnosti Stane Baluh, predsednik Zveze Romov Slovenije

je Jožek Horvat Muc, predsednica Sveta romske skupnosti RS Janja Rošer in direktor romskega muzeja iz Beograda Dragoljub Acković. V kulturnem programu pa so nastopili člani skupine Halgato bend in Dušan Horvat Vajta.

Prav odprtje Evropskega muzeja romske kulture je lahko začetek nove kulturne razsežnosti v Sloveniji in Evropi, romška kultura je bila navdih mnogim ustvarjalcem in ostaja večna tema za raziskovanje. Muzej je slavnostno odprl Stane Baluh, vodja službe Urada za narodnosti. Predsednica Sveta romske skupnosti RS Janja Rošer, meni da je muzej velika pridobitev za romsko skupnost. Evropski muzej romske kulture in zgodovine se bo povezal s podobnimi muzeji v tujini, s katerimi bodo izmenjevali eksponate in skupaj prirejali različna srečanja, je na otvoritvi muzeja povedal predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc. Dragoljub Acković, direktor romskega muzeja iz Beograda je v svojem govoru poudaril: » Od današnjega dne strokovnjakom ne bo več potrebno iti na tržnico ali v gostilno da vidijo in tam raziskujejo romsko kulturo, od danes naprej lahko

pridejo v muzej romske kulture, da pogledajo in da se sami prepričajo da to obstaja, postavijo vprašanje in dobijo odgovor«.

Prisotne na otvoritvi muzeja je nagovoril tudi poslanec državnega zbora Dejan Židan.

V muzeju so na ogled postavljeni elementi materialne kulture Romov v jugovzhodni Evropi. Med drugim so prikazani romski poklici, umetniške večšine in bivališča skozi zgodovino, vozila, glasba, obrt ter številni izdelki. Muzej je urejen v najetih prostorih murskosoboškega kompleksa hotela Zvezda in se razprostira na okoli 80 kvadratnih metrov. Odprt bo nekaj dni v tednu, po predhodni najavi pa bo mogoč ogled tudi izven delovnega časa.

Evropakru muzej romana kulturakru te historijakru, pe phrade andi Murska Sobota. Andu muzej peš ej dikhen u kipi sej pali matrialni romani kultura te pali romani historija, dijkel peš ej u futi te i škir sej kernabi u Roma. U muzej phrade khauj hi adauh šej kezdetu vaši nevi kulturni buti andi Slovenija te te andi Evropa. U luj vašu muzej dijne i Slovenski romani unija te u inštitut mistu romološke študiji, sikavibe te kultura. I anjuni zaru svet romana skupnostjakri i Janja Rošer phejnel hot hi u muzej hi barvalipe vašu Roma. U evropakru muzej romana kulturakru te historijakru pe khetaun phandla le aur muzejence zamende te avrethan, khetaun kerna buterflitike lakhipja. Andu kulturnu program dijlade u hegedišja zaru Halgato band te u Dušan Horvat-Vajta. U muzej hi andu rendu lime pru 80 kvadratne meterja. Phradu ovla paur dij andu kurku, te pa valaku kamla te dijkel, pa šej pe dikhel te avra cejtjake.

Vabimo Vas k poslušanju romskega radia Romica na frekvenci 97,6 MHz.

ERO navezal stike z evropskimi inštitucijami

Romic

Ker je Evropska Romska unija mlada romska organizacija, je želela priti v stik z različnimi pomembnimi institucijami v Evropski uniji, pomembno se jim zdi, da ERU te institucije opozarja na problematiko romske skupnosti in daje priporočila glede reševanja romske problematike. Zato so se predstavniki Evropske romske unije 3. oktobra, na Dunaju srečali z inštitucijami FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice), OZN in OSCE, ki se med drugim ukvarjajo tudi z človekovimi pravicami.

Javno nastopanje

Romic

Svet romske skupnosti RS je na predlog članov sveta organiziral izobraževanje na temo: Tečaj retorike s kančkom bontona in poslovne podobe ter komuniciranje z mediji. Izobraževanja, ki je potekalo v Murski Soboti, se je udeležilo 12 članov sveta, ki so spoznavali osnove lepega vedenja, retoriko, pravila oblačenja, način komuniciranja z mediji in posredovanje informacij, ki so pomembne za govornike oziroma javne osebnosti.

V javnem nastopanju ima izgovorjena beseda večjo odgovornost do resničnosti in dejavnosti, do družbene koristnosti in upraviče-

nosti, do tolerantnosti in etike, do estetike in govorno-jezikovne pravilnosti ter do kulture na splošno. Zato je pogosto za marsikoga javno nastopanje breme in večini Romov predstavlja enega od mnogih strahov. Pri Svetu romske skupnosti so se zato odločili za tečaj retorike s kančkom bontona in poslovne podobe ter komuniciranje z mediji, pravi predsednica Janja Rošer.

Mnogi uspešni retoriki menijo, da je recept za javni nastop precej preprost: verjeti moraš vase in v besede, ki jih izrekaš, in se temeljito pripraviti na nastop, meni predavateljica Darja Gačnik.

Javni govorec naj bi dajal vtis da se zaveda kako pomembna je njegova podoba in videz ki jo kaže pri svojem nastopu.

Udeleženci tečaja so bili zadovoljni s pridobljenimi informacijami in bodo kot romski aktivisti- funkcionarji, pridobljeno znanje s pridom uporabljali pri svojem delu.

U svet romana skupnostjakru kerdja sikavibe pri souh sikjonahi pali retorika, te sar te vakijrel le medijenca. Sinja sikavibe te paladauh sar pe te urjel te so te kijrel hot lače vakijres javnost, anglu buter manuša. U manuša sej sana oddoj djirinde lače informaciji sej lenge pomožinla zi lengri buti.

Na Pušči so obeležili dvojni jubilej

Romic

Na Pušči so 19. oktobra, obeležili dvojni jubilej. Vrtec Murska Sobota obeležuje 50. letnico delovanja vrtca na Pušči, hkrati pa so proslavili 10. obletnico Krajevne skupnosti Pušča. V vrtcu Romano so ob obeležitvi jubileja pripravili dan odprtih vrat za obiskovalce in povabljene, kjer so si lahko ogledali fotografsko razstavo zgodovine delovanja vrtca na Pušči. S svojim nastopom pa so jih navdušili otroci, ki so nastopili z glasbeno-plesno točko »kranjski Janez«. V prostorih vrtca je bila na ogled fotografska razstava o zgodovini njegovega delovanja, v več-

namenski dvorani na Pušči pa na ogled še fotografska razstava Družbeni utrip naselja.

50 let je od kar so romski malčki prvi odškrnili vrata in pokukali v prvi romski vrtec v Sloveniji, takrat celo v Jugoslaviji. Kot kaže je temu namenjeno da je vedno prvi - takrat prvi romski, danes tudi prvi kamor se vključujejo tudi neromski otroci. Vrtec Romano pomembno prispeva k razumevanju in sprejemanju drugačnosti, je povedala predstojnica murskosoboškega zavoda za šolstvo Irena Kumer.

Skupina prosvetnih delavcev na ob-

močju Murske Sobotne je želela otrokom Romov iz naselja Pušča nuditi organizirano predšolsko vzgojo. Tako se je na Pušči pričela gradnja vrtca, ki je svoja vrata odprl leta 1962. Na mestu sedanjega vrtca je pred 50 leti stala stara lesena koliba, ki se je zaradi poraščene zemljišča niti ni videlo - se spominja murskosoboški romski svetnik Darko Rudaš, ki je takratni vrtec obiskoval tudi sam.

Mnogi udeleženci praznovanja so se spomnili prvih zaposlenih, ki so orali ledino, zato so se ob tej priložnosti posebej zahvali prvi vzgojiteljici v romskem vrtcu, Veri Flisar in ji podelili naziv častna krajanka KS Pušča.

»Kljub temu, da je petdeset let dol-

ga doba je bila odločitev o ustanovitvi vrtca pravilna, saj sta se tako vrtec, kot romsko naselje Pušča, ki je prvo v Sloveniji postalo samostojna krajevna skupnost, skupaj razvijala in rasla« je povedal župan Mestne občine Murska Sobota Anton Štihec.

Ob začetku delovanja vrtca na Pušči, leta 1962, je vrtec obiskovalo 21 predšolskih otrok iz naselja Pušča. Letos je v vrtcu Romano od dvajsetih vpisanih otrok, kar osem neromskih otrok, je povedala Bernadka Marič, ravnateljica Vrtca Murska Sobota, hkrati pa poudarila, da si želijo, da bo v prihodnosti obiskovalo vrtec Romano še večje število neromskih otrok. S tem želijo premostiti kulturne, socialne in

družbene razlike, katere se še danes občutijo.

Krajevna skupnost Pušča je bila nekoč le romski zaselek. Pred desetimi leti se je po posvetovanju njen status spremenil, saj je postala prva romska Krajevna skupnost v Sloveniji in je še danes edina na območju Slovenije in v Evropi.

Andi Pušča pumen auri rikerde duj sveci, u eršti hi 50 berš khaj sinja kerdu u eršti romanu vrtec andi Slovenija, te deš berš khaj hi i pušča kurkure pri krajevni skupnost. Vašu svecu pumet but žijne spotinde paul sar sinja pru kezdetu vašu vrtec te hile vujašne hot hi duru vrtec u Roma andu gav bastale.

Ambasada medkulturnega dialoga Velenje

Mitja GREGORIČ, Mladinski center Velenje

V petek, 21.9.2012, je v Hotelu Paka v Velenju potekala družbena prireditev, »Simpozij medkulturnega dialoga«. Letos je tradicionalna aktivnost romskega društva Romano vozo Velenje, v soorganizaciji Mladinskega centra Velenje in nacionalnih partnerjev, potekala pod pokroviteljstvom Mestne občine Velenje in župana g. Bojana KONTIČA.

Kot je v pozdravnem nagovoru dejal sedanji župan in večletni poslanec Državnega zbora, se kot odgovoren predstavnik lokalne skupnosti zaveda, kako zelo je po-

membno, da se med vsemi občani in pristojnimi institucijami ustvarja dober dialog. Ob tem je še dodal, da v Velenju, s svojimi izkušnjami in dobro prakso na projektih medgeneracijskega in medkulturnega udejstvovanja, že postavljamo moderno, evropsko naravnano skupnost, ki spoštuje socialno in kulturno raznolikost na vseh družbenih nivojih. Z njim se je strinjala tudi predstavnica velenjske območne službe Zavod RS za zaposlovanje, ga. Darinka SOVIČ PEČNIK, ki je udeležencem predstavila aktualne programe aktivne politike

zaposlovanja, preko katerih se je letos v regiji, kljub splošno težkim gospodarskim razmeram v državi, zaposlilo več brezposelnih oseb.

Pestro delo lokalnih mladinskih organizacij je ob odsotnosti predsednice Bošnjaškega mladinskega kulturnega društva Velenje, ga. Jasmine Imširovič, v besedi in sliki opisala ga. Melita ISLAMAGIČ, ki v okviru aktivnosti projekta »Mladinska ambasada medkulturnega dialoga Velenje« skupaj s mladinskimi delavci, že vrsto let sodeluje pri pripravi izobraževanj, svetovanj in podpornih programov, ki pote-

kajo v večnamenskih funkcionalnih prostorih javnega zavoda Mladinski center Velenje.

V predstavitvi nevladnih organizacij in njihovih projektov, je ga. Polona JAVNIK iz Zavoda Volontariat, poudarila pomembnost prostovoljcev pri tovrstnem skupnostnem delu, saj prav njihovo sodelovanje predstavlja zelo pomemben družben delež, k zavedanju pomena in obstoja mnogih kultur v Sloveniji.

Simpozij je gostil predsednika Zveza Romov Slovenije, g. Jožeka

HORVATA MUCA, ki skupaj s urednico ga. Moniko SANDRELI vodi Romski informativni center ROMIC, ki je v letu 2008, s pridobitvijo radijske frekvence, začel delovati prvi Romski radio v Sloveniji- RADIO ROMIC. Predstavitev projektov usposabljanju pripadnikov romske skupnosti na področju vodenja kulturnih projektov na jezikovnem in uredniško-založniškem področju, je s predstavitvijo zgoščenke »Besedni most«, zaključil g. Šemsedin BERISHA.

Ob koncu srečanja se je predse-

dnik velenjskega romskega društva, g. Slobodan NEZIROVIĆ zahvalil vsem sodelujočim in jih ob evropskem letu medgeneracijskega povezovanja pozval, da še tesneje sodelujejo pri pripravi programskih in vsebinskih smernic za oblikovanje vseživljenjskega izobraževnega centra medkulturnih odnosnosti, t.i. »Ambasade sožitja v skupnosti«, namenjenene druženju in povezovanju ljudi različnih narodov in narodnosti v širšem regionalnem okolju JV Evrope.

Simpozij medkulturnega dialoga 2012, Velenje

RD Romano Vozo, Velenje

21. septembra, s pričetkom ob 14:00 uri je romsko društvo Romano Vozo Velenje v sodelovanju z Mladinsko ambasado medkulturnega dialoga ter mladinskimi in kulturnimi organizacijami v mali dvorani Hotela Paka v Velenju pripravilo Simpozij medkulturnega dialoga, tretji po vrsti. Povabljeni so bili številni predstavniki dokaj različnih sfer, ki so predstavili delovanje in dosežke matičnih organizacij ter debatirali o prihodnosti, možnostih korespondence in preteklih dosežkih.

Župan Mestne občine Velenje Bojan Kontič je v uvodnem govoru poudaril, da je udejstvovanje kulturnih društev, ki združujejo manjšine, zelo veliko, kar nas bogati. Dodal je,

da na področju Velenja lahko govorimo o veliki kulturni diverziteti. Predstavnica romskega medija Mo-

nika Sandreli je ponudila natančen vpogled v organizacijo in pripravo materialov za medij, tako na lokalni

A promotional banner for ROMIC. On the left is the ROMIC logo, which consists of a stylized red wheel with spokes and the word "ROMIC" in large, bold, black letters. Below the logo is the text "Romski informativni center". To the right of the logo is a photograph of a radio broadcast booth with microphones and equipment. Overlaid on the right side of the banner is the text "Vabimo Vas k poslušanju romskega radia Romic na frekvenci 97,6 MHz." in yellow and white.

ravni Murske Sobote, kot za nacionalni medij. Predstavnica Zavoda RS za zaposlovanje, Darinka Sovič Pečnik, je predstavila programe javnih del za leto 2013, višino namenjenih sredstev ter načine kako približati programe splošni populaciji. Predstavnica Zavoda Voluntariat, Polona Javnik, ki že dolga leta organizira mednarodne izmenjave in tabore, je udeležencem približala načine kako do soudeležbe pri projektih zunaj meja. Predstavniki Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc je izpostavil težave mladih Romov na področju zaposlovanja ter diskriminacijo s katero se vsakodnevno srečujejo. Pozval je k večji vključenosti mlade romske populacije na področje reševanja problematik ter to zastavil kot obvezo mladi družbi. Predstavnica Bošnjaškega mladinskega kulturnega društva Velenje, Melita Islamagić, z bogatim programom na področju ohranjanja identitete pri tretji generaciji slovenskih Bošnjakov je posebej poudarila nedopustnost tolerance do vseh oblik nasilja.

Predstavniki Mladinske ambasade medkulturnega dialoga Velenje in Mladinskega centra Velenje, Mitja Gregorič, z dolgoletno prakso na področju priprave in izvedbe mladinskih programov, je predstavil celotno zgodovino priprav na Ambasado, katere cilj je postati krovna organizacija zainteresiranih društev, ter odprte načrte za njeno delovanje v prihodnje. Šemsedin Berisha, predstavnik Društva Frekvenca Maribor, ki med drugim prireja predavanja na tematike zgodovine in lingvistike, je na kratko preletel dosežke Frekvenca v letošnjem letu in napovedal prvi slovar romsko-slovenskega jezika. Kot zadnji je na govorniški podij stopil predstavnik Romano vozo Velenje, ki na podlagi praktičnih primerov predstavil kako deluje organizacija z zaposlenimi kadri, stoji za tematskimi publikacijami in z ostalimi društvi prireja mnoge kulturne prireditve, tudi tokratni simpozij. Slobodan Nezirović se je zahvalil za izkazan interes obiskovalcem, medijem ter udeležencem. Predstavnica Zveze

kulturnih društev Šaleške doline se simpozija ni udeležila.

Zaključili smo z odločitvijo, da poizkusimo preko rešitev drugih poiskati odgovore na lastna vprašanja ter najpomembneje, okrepiti medsebojno spoštovanje in solidarnost družbe kot celote. Da za velike civilizacijske dosežke ne bo dovolj le prilagodljivost ranljivih skupin ali manjšin, ampak mora vendarle tudi avtohtona skupnost nuditi roko razuma.

ROMIC
Romski informativni center

Vabimo Vas k poslušanju romskega radia RomiC na frekvenci 97,6 MHz.

Predavanje o zgodovini romskega jezika

Romic

Zveza Romov Slovenije (ZRS) in Inštitut za romološke študije, izobraževanje in kulturo s sedežem v Murski Soboti (ustanovila sta ga ZRS in Evropska romska organizacija) sta 19. julija, v Murski Soboti gostila lingvista Marcela Courthiada z inštituta Langueso iz Pariza, ki je udeležencem srečanja predaval o zgodovini romskega jezika. Courthiade in predsednik ZRS Jožek Horvat Muc sta se pred srečanjem pogovarjala tudi o možnostih, da bi omenjena inštituta pripravila po-

godbo o sodelovanju na področju romologije. Poskusni model izobraževanja, ki bi ga v okviru tega vzpostavili v Sloveniji, bi kasneje lahko bil podlaga za študij romologije pri nas, pravi Horvat Muc in dodaja, da se morajo o vsem naprej dogovoriti s pristojnimi institucijami v naši državi. Inštitut za romološke študije, izobraževanje in kulturo v Murski Soboti se ukvarja z raziskovanjem romskega jezika, kulture in zgodovine, zato bodo takšna predavanja in srečanja,

ki so kakorkoli povezani s kulturo in položajem romske skupnosti pri nas, še pripravljali je povedal Horvat Muc.

U Inštitut mistu romološke študiji, sikavibe te kultura, savu hi andri Murska Sobota te i Slovenski romani unija kerde lakhipe pri souh sinja u lingvist Marcela Courthiada palu inštitut Inalko andri Pariz, souh pru lakhipe phukavlabi pali historija romana chipjakru.

Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II

Romic

Namen projekta »Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II«, ki ga vodi Ljudska univerza Kočevje je omogočiti učinkovitejše vključevanje Romov v predšolsko vzgojo in osnovno šolo v skladu z rešitvami, ki jih predstavlja Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji. Z novim šolskim letom, bo po novem preko projekta na 31 osnovnih šolah in vrtcih zaposleno le 20 romskih pomočnikov, v prejšnjem šolskem letu jih je bilo 26. V projektu bo manj zaposlenih, ker je v tem letu manj sredstev za plače kot je bilo na razpolago prvo leto, nosilci projekta so povedali da je bil projekt že v začetku tako nastavljen. Vse šole imajo še naprej pomočnike, nekateri pomočniki bodo delo opravljali na dveh šolah.

Nosilci projekta Ljudska univerza Kočevje, so po prvem letu, za-

dovoljni z izvajanjem in rezultati projekta je povedala strokovna sodelavka pri projektu Lili Štefančič.

V okviru projekta so potekali tudi Projektni timi - srečanja, namenjena romskim pomočnikom in mentorjem. Na katerih so predstavljali aktivnosti, ki so nastajali v okviru projekta, razpravljali so o aktualni problematiki in reševanju le-te, ter o vseh ostalih tekočih zadevah. Izvajali so jih na dveh lokacijah in v Novem mestu, za romske pomočnike in mentorje, ki prihajajo z dolenskega konca Slovenije, ter v Murski Soboti, za romske pomočnike in mentorje, ki prihajajo iz Prekmurja ter štajerske regije.

Projekt se nadaljuje še dve leti. Z novim šolskim letom je po novem preko projekta na 31 osnovnih šolah in vrtcih zaposleno le dvajset romskih pomočnikov. Ljudska univerza Kočevje je po razgovorih,

z romskimi pomočniki pogodbe sklenila za eno leto. Vse partnerske šole bodo imele še naprej pomočnike, nekateri pomočniki bodo delo opravljali na dveh šolah. Nekaj pomočnikov je dobilo pogodbo za skrajšani delovni čas. Od februarja in do konca avgusta je potekal program usposabljanja za romske pomočnike iz predšolske vzgoje in romologije.

I Ljudski univerza Kočevje kijrel u projekt Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje, zi souh pru 31 školi kijren buti pru nivu andadauh školakru berš kerna buti 20 romane pomočnikja, agun pa sana 26. Pru nivu kerla djik pomočnik pru buter školi, paur žijne pa djirinde buti vašu štaur uri.

Romska kultura v Pavlovi hiši – ROMALE 12

Romic

Romi so največja in istočasno najbolj diskriminirana manjšina v Evropi. Pregon in rasistično motivirano nasilje nad Romi se dogaja do današnjih dni, tudi in prav v državah evropske unije. Ampak že par desetletij se vrši politični in kulturni preporod Romov. Skupaj z romskimi društvi in romskimi aktivisti se organizira kulturno omrežje in festival Romale!, kulturno izmenjavo tako med romskimi skupnostmi kot tudi med manjšino in večino obstaja pa tudi bienalni festival, ki predstavlja Rome v svoji raznolikosti, daleč stran od klišejev, stereotipov in tradicionalizmov in tematizira življenjske pogoje Romov v Evropi. Del programa so or-

ganizatorji predstavili v Pavlovi hiši v avstrijski Radgoni.

Pavlova hiša je namenjena za interkulturalna srečanja med Avstrijo in Slovenijo, ter kot hišo kulture za na Štajerskem živečo več in enojezično prebivalstvo. Tokrat so gostili romsko kulturo.

Program so začeli z predstavitvijo projekta s pričami časa: Mri historija te Amari historija, Moja zgodovina in Naša Zgodovina, predstavili so šest knjig z romskimi pravljicami in predstavili potojočo razstavo Romi v gibanju.

Projekt so skupaj z Pavlovo hišo pripravili Akademia Graz in Roma Servis z Gradiščanskega. Emerik Gartner Horvat –Čarli, pravi da z

projektom želijo večinskemu prebivalstvu pokazati bogato romsko kulturo, kakor tudi zgodovino Romov, in pa trenutno stanje Romov, kajti če bodo Neromi poznali Rome v pravi luči bo tudi sobivanje sodelovanje med narodi lažje.

Za kulturni program pa so poskrbeli Berki trio iz Slovaške. Razstava Romi v Gibanju je bila na ogled do 22. septembra.

Zu Pavel haus andi avstrijski Radgona phukade te sikade u Romanu projekt souh lenca khetan kerde i Akademia andri Graz te u Roma Servis. Phukade palu neve kenvi, sikade pa te u kipi te u duj flimja Mri historija te Amari historija.

Drugi avgust - Mednarodni dan spomina na žrtve Romskega genocida

Vera Klopčič

Spominska slovesnost v vasi Uštica pri Jasenovcu v počastitev spomina na romske žrtve v času druge svetovne vojne

Preučevanje romskega genocida in ohranjanje spomina na romske žrtve v času nacizma je pomembno za vse pripadnike romske skupnosti v Evropi, saj osvetljuje en del skupne identitete romskega naroda. Romski genocid /Porrajmos/ se v zave-

sti romske skupnosti zrcali kot skrajna oblika zatiranja, sovraštva in krivic, ki so jih doživljali v svoji zgodovini. Ta tematika je bila dolgo časa zanemarjena v preučevanju nacističnih zločinov v času druge svetovne vojne, zato je potrebno spregovoriti o žrtvah romskega genocida tudi skozi različne dejavnosti ozaveščanja, izobraževanja in raziskovanja. Kot ugotavlja prof Rajko Djurić

se je šele ob koncu sedemdesetih let prejšnjega stoletja pričelo z zbiranjem dokumentov in fotografij iz zbirnih taborišč, zaporov, delovnih taborišč in taborišč smrti, z evidenco pričevanj preživelih Romov, ter z analizo dokumentov nacističnega režima o načrtih za »končno rešitev romskega vprašanja«.

Zakaj so v Svetu Evrope izbrali ravno 2. avgust kot Mednaro-

dni dan počastitve spomina na žrtve romskega genocida v času nacističnega režima?. Ta datum je bil določen v spomin na dan, ko je bilo v koncentracijskem taborišču Auschwitz-Birkenau (t.i. "Zigeunerlager") v enem dnevu pobitih tri tisoč Romov. V spomin na ta dogodek so romska združenja predlagala Svetu Evrope, da razglasi 2. avgust za Mednarodni dan spomina na žrtve romskega genocida, države pa spodbudi, da vključijo spomin na žrtve romskega genocida v spominske slovesnosti in v obsodbo holocausta v času nacizma. K temu je države pozval tudi Evropski Parlament v Resoluciji o položaju Romov iz leta 2005. Resolucija Evropskega parlamenta med drugim opozarja, da je holokavst nad Romi enako grozovit zločin kot drugi zločini nacističnega režima. Ker je bil njegov cilj izbrisati Rome z zemljevida Evrope, si žrtve zaslužijo polno priznanje in ustrezno spoštovanje.

V počastitev spomina na vse romske žrtve nacističnega režima so letos potekale spominske svečanosti pred Palačo Sveta Evrope v Strasbourgu, v Budimpešti, Dublinu in v drugih evropskih mestih. Na teh slovesnostih so opozarjali na pomen počastitve spomina na romske žrtve v sodobnem času, ko narašča število rasističnih in sovražnih dejanj ter nasilja proti Romom.

Prvič pa je bila taka slovesnost organizirana tudi na Hrvaškem, v vasi Uštica pri Jasenovcu, v spomin na več kot 16.000 romskih žrtev koncentracijskega taborišča v Jasenovcu. Slovesnost, ki je potekala ob spomeniku "Romsko groblje" v vasi Ušti-

ca pri Jasenovcu so se udeležili predsednik Sveta za nacionalne manjšine v RH Aleksander Tolnauer, predstavniki hrvaškega Sabora, državnih uradov in ustanov, predstavniki lokalnih oblasti, med njimi tudi župan Zagreba Milan Bandić, člani diplomatskega zbora, predstavniki Spominskega centra Jasenovac ter Romi iz številnih krajev na Hrvaškem in sosednjih držav.

Predsednik organizacijskega odbora Veljko Kajtazi, poslanec romske in še 12 drugih manjšin v hrvaškem Saboru je v nagovoru med drugim opozoril, da nimajo točnih podatkov o romskih žrtvah v Jasenovcu, saj Romi, za razliko od večine drugih internirancev koncentracijskega taborišča v Jasenovcu, po prihodu v taborišče niso bili identificirani po imenu, temveč po številu vagonov v katerih so jih pripeljali v koncentracijsko taborišče. Mnogi med njimi niso bili niti vpisani v matičnih knjigah, niti v šolskih ali drugih evidencah, in je zato nemogoče ugotoviti točno število romskih žrtev.

V imenu judovske skupnosti je spregovoril znani, z Oscarjem nagrajeni filmski producent (med drugim je bil tudi producent filma Schindlerjev seznam) Branko Lustig, ki je bil kot pripadnik judovske skupnosti kot otrok tudi sam interniran v Auschwitzu. V zelo pretresljivem nagovoru je med drugim dejal **»Človeka tak spomin vedno gane, še posebej mene, ki sem bil v Auschwitzu, in sem videl taka ubijanja«**. Obudil je svoj spomin na romske žrtve v taborišču Birkenau, tako kot jih je videl in doživel kot 12. letni otrok,

saj je tedaj večkrat prihajal tudi v romsko taborišče Birkenau. Tam je bilo vedno živahno in mnogo otrok, pred barakami pa se je sušilo raznobravno perilo. Nekega jutra, v začetku avgusta 1944, pa so bila železna vrata pri vhodu v taborišče na stežaj odprta, barake so bile prazne in vse je bilo tiho. V taborišču ni bilo več nikogar, saj so v noči z 2 na 3. avgust 1944 vse Rome usmrtili.

Na spominski slovesnosti so po obredu predstavnikov dveh verskih skupnosti, prisotni diplomati, predstavniki vladnih in nevladnih ustanov in predstavniki Romov položili vence na romsko pokopališče v vasi Uštica. Vsi prisotni pa smo s prižiganjem sveč počastili spomin na vse romske žrtve v 2. svetovni vojni, z željo da se tak zločin več ne ponovi.

Zadonela je tudi presem „Djelem, djelem“ in čutili je bilo, da so Romi ponosni da so prvič v sodobni zgodovini lahko tudi na tak način počastili spomin na svoje sonarodnjake, ki so jih v času 2. svetovne vojne pobili samo zato ker so bili Romi.

ROMIC
Romski informativni center

Vabimo Vas k poslušanju romskega radia RomiC na frekvenci 97,6 MHz.

Romsko pokopališče srbska uštica Jasenovac

Mikica Gligić

Holokavst!

Kako me ta beseda odbija! V meni se ustvari nemir in jeza. Čustva, ki mi resnično niso všeč! Žal te grozote, ki so se dogajale nikakor ne smemo pozabiti in se pretvarjati, da se nikoli niso zgodila!

Na vsake toliko časa nas čustva v podzavesti predramijo in opomnijo na grozodejstva, ki ti dajo vedeti, da človek ni toliko vreden kot si zamišljamo.

Počasi prihajam na romsko pokopališče, vidim množico ljudi, ki so se zbrali iz vseh možnih krajev, da izkažejo spoštovanje do nedolžnih, brezimnih oseb. Umrlo je na stotisoče Romov. Razlog? So pač Romi! V tem vojnem kaosu, ko je bil »sovražnik« na vrhuncu svoje moči, je bilo umorjenih, sežganih...itd... na tisoče in tisoče Romov, Srbov, Židov...in drugih...

Vprašanje, ki sledi: »Kdo je sovražnik?«

Človek, ki ni bil ne Srb, ne Rom, ne Žid, ne... Človek, ki je na vsak način želel uničiti korenine teh ljudi, jih izbrisati iz obličja zemlje.

Zato grobovi v Ušticah nimajo imen, nimajo letnice smrti, kaj šele rojstva, nimajo spola...imajo pa številko! Številka 1, številka 17, številka 22, številka 31... Mar smo res samo številke? Ali nismo ljudje?

Pogled se mi je izgubil na palicah, ki so bila okrašena z vencami in na vsaki palici je bila številka. Na videz te preproste pa-

lice govorijo zgodbo, preteklost, zgodovino...vemo da pod to palico je umorjen nedolžen človek, ki je bodisi mlad bodisi star ali celo otrok.

Koliko sovraštva je sevalo iz oči »sovražnika«, da je umoril, pobil toliko ljudi. Zgodovina jih je poimenovala »Nacisti«, ki so prišli na oblast že leta 1935. Koliko nepotrebne strahu za manjši narod, kot so Romi!

Ko smo prišli na romsko pokopališče, se je tudi sonce trudilo ublažiti svojo toploto. Sonce – edina priča grozodejstvom. Sonce, ki je poskušalo ublažiti tiho bolečino v naših srcih, se je včasih skrilo med krošnjami in nas opazovalo.

Stojim poleg starke, oblečeno v črno in jo opazujem. Njeno staro, nagubano lice mi pripoveduje o bolečini, ki jo je pretrpela, zgodovina pa se je že prilastila njenega nekdanjega lepega lica.

Ali je res mogoče, da se je tako velika država, kot je bila nacistična Nemčija, ki je imela toliko moči, bila sposobna takih grozodejstev. Zakaj? Zato ker so se zbali navadnih ljudi kot so Židje, Romi, Srbi..., ki niso bili taki kot »oni«? Vse skupaj se sliši izjemno neresnično...pa vendar je vse res!

Iz teh časov je obstajal zakon »Protiv ciganske opasnosti«, kjer je bilo Romov zelo, zelo malo v primerjavi z nacistično Nemčijo.

Ta brezupen, boleč, nečloveški kaos, od leta 1935 do leta 1945, je pustil za seboj veliko bolečine, žalosti, trpljenja, za

vseh 500 000 Romov, ki so se zgubili za sovražno nogo nacistična. Ker niso bili bele rase in ker je po njegovem telesu tekla človeška Romska kri, so enostavno morali umreti, ali pa so jih pošiljali v različna taborišča, kjer jih je smrt dočakala tam.

Počastitve spomina
na romske žrtve

Prižiganje sveč/Vera

Branko Lustig

Mnogi Romi so počastili spomin
na svoje najbližje.

Končala bi z besedami: Ne dovolimo, da se genocid, holokavst in druga grozodejstva ponovijo, ne dovolimo, da človek človeku je volk, ne dovolimo da se zgodovina ponovi!

Svečana otvoritev varne sobe v kriznem centru za mlade Murska Sobota

Direktorica mag. Nataša MEOLIC, univ.dipl.soc.del.

Dne 8. 10 2012 je bila svečana otvoritev varne sobe v Kriznem centru za mlade Murska Sobota. Veseli smo, da je bila svečana otvoritev takoj po prvem tednu v mesecu oktobru, ki je označeval pravice otrok. UNICEF je namreč novembra 1959 sprejel Deklaracijo o otrokovih pravicah, 30 let kasneje pa še Konvencijo o otrokovih pravicah, ki na področju dela z otroci velja za pomembni pravni akt za zagotavljanje ravnanja iz perspektive otroka.

Vsi ljudje imamo svoje pravice, odrasli in otroci. Odrasli smo pa tisti, ki skrbimo, da pravice otrok niso kršene. Vsak otrok ima pravico do zdrave in varne mladosti torej otroštva. Pravice otrok se primarno izvajajo v družini, sekundarno pa v vrtcih, šolah ter drugih ustanovah ter skupnostih. Starši so tisti, ki so otroku dolžni ves čas stati ob strani, ga spodbujati in obenem zaščititi pred vsem, kar bi mu lahko škodovalo oziroma ogrozilo njegove koristi in pravice. Če pa starši »odpovejo«, ker ne zmorejo ali ne znajo, smo za otroke dolžne poskrbeti druge pristojne ustanove in osebe.

Centri za socialno delo smo dolžni poskrbeti za zaščito in koristi otrok, ko starši tega ne zmorejo ali ne znajo.

Konvencija o otrokovih pravicah govori tudi o tem, da naj bodo otrokove koristi glavno vodilo in, da ima tudi otrok pravico izraziti svoje mnenje.

Na Centru za socialno delo Murska Sobota vsako leto na novo obravnavamo od 10 do 20 otrok, ki so žrtve nasilja. Zaradi obravnavane otrok v številnih sodnih in drugih postopkih, smo se ob upoštevanju perspektive otroka in Konvencije o otrokovih pravicah vključili v projekt Ministrstva za pravosodje in tako otrokom omogočili, da se sliši glas otroka v varnem in prijaznem okolju.

Varne sobe so namenjene razgovoru z otroci, ki so žrtve kaznivih dejanj. Tako imajo otroci možnost biti zaslišani v njim prijaznem okolju. Vsako zasliševanje je neprijetno za zaslišanega, za otroka še toliko bolj. Nenazadnje je v teh zgodbah otrok res čisto brez vsake krivde. Otroku prijazen prostor razširi

prostor za njegov glas, da je slišan. Kot pove beseda, so varne sobe opremljene kot običajne sobe, čim bolj približane domačim prostorom, v našem primeru kot dnevna soba, s čimer doprinesemo k temu, da se otrok sprosti in je zaslišan tudi s pomočjo igre. Lahko se uporabijo risbe, igranje vlog, igrače in podobno.

Varna soba je bila financirana preko projekta s strani Ministrstva za pravosodje in Društva Beli obroč Slovenije.

Na odprtju varne sobe so spregovorili Drago RIBAŠ, direktor Policijske uprave Murska Sobota, Branko PALATIN, predsednik Okrožnega sodišča v Murski Soboti in Vlasta NUSSDORFER, vrhovna državna tožilka, predsednica društva Beli obroč.

Skupna ključna misel vseh sodelujočih je bila, da je potrebno otroke, ki so v stiski, obravnavati drugače, njim prijaznejše in dostopnejše, brez dodatnih stresnih situacij, ki nastajajo v postopkih.

Kulinarika treh narodnosti

Romic

V okviru delavnice »Kulinarika posebnosti treh narodnosti« je romsko društvo Veverica na veji iz Dobrovnika že drugič pripravilo kulinariko popoldne. Ob okušanju več kot deset različnih jedi se je odvijalo kulinariko popoldne na Izletniški

kmetiji Hančik. Tri narodnosti slovenska, madžarska in romska so se pokazale v kulinarikinih posebnostih. Štiri kuharice so pripravile različne jedi. Posebnosti treh narodnosti so bile prikazane v jedeh, ki so bile vsaka na svoj način okusne, ter seveda tudi

različne. Druženje treh narodnosti ob kuhanju, ter tudi izmenjavi receptov se je zaključilo ob zvokih romske glasbe in plesa ter seveda ob poskušanju jedi. Povabljeni gostje so bili nad jedmi pozitivno presenečeni. Verona Ratko predsednica romskega društva

Veverica na veji iz Dobrovnika pa tudi doma rada skuha, kaj dobrega tudi tipično romskega.

U tri naciji u slovinci, ungri te u roma sikaude pumare haubdja, sej taude pri Izletniški kmetija Hančik andi Dobrovnik. U Štaur kuharkinji taude buter filitike haubja. Zu tavibe sej kerde u trin naciji, pumen kamle auri te sikal priku haubdja, sej sana sako pri pro fejs lauče. Zu lakhipe miškru trin naciji zu tauvibe auri parude te u receptja, hejride khelibnaha, šunnahi i romani muzik, te probaulinahi u haubdja.

Šanghaj

Romic

Slovenska premiera filma Šanghaj, ki je Marku Naberšniku na filmskem festivalu v Montrealu prinesel nagrado za najboljši scenarij, se je odvila, v Murski Soboti in v mariborskem Koloseju. Nato so film prikazali še na 15. Festivalu slovenskega filma v Portorožu. Od 4. oktobra pa si je film mogoče ogledati na rednem programu slovenskih kinematografov. Film nam približa življenjsko zgodbo romskega poglavarja Belmonda, njegove sanje o svojem lastnem mestu, ki ga 'na črno' postavi v okolici Murske Sobotice. Zgodba je zavita v številne življenjske preobrate, ki jih povzročata veliko hrepenenje po boljšem življenju. Tako v filmu tudi o tem, kako je romski družini pri elektrifikaciji naselja pomagala komunistična partija, o močnih ženskah, ki so steber življenja moškega, o priložnosti in pogubi, ki jo je prinesla vojna v Jugoslaviji. Film prikazuje, kako daleč je romski poglavar pripravljen iti, da bi potešil svoje ambicije in otroške sanje. Bo zaradi tega uničil svojo lastno družino? Film je posnet v izvornem romskem jeziku, kar je ustvarjalcem predstavljalo svojevrsten izziv. Poleg romščine v filmu slišimo še italijanski, bosanski, srbski in slovenski jezik. V filmu nastopi obsežna mednarodna igralska zasedba poleg slovenskih vidimo še igralce iz Makedonije, Bosne, Srbije in Hrvaške, in celo iz Nemčije.

Šanghaj scenarista in režiserja Marka Naberšnika je posnet po knjižni predlogi Nedotakljivi, prekmurskega literata Ferija Lainščka. Snemanje je potekalo na izvornih lokacijah v Filovcih, Murski Soboti, Panovcih,

Mariboru, Ljubljani in Trstu. Večino prizorišč so filmarji zgradili, največji izziv pa je predstavljala osrednja vas Šanghaj. Zgodba govori o večnem hrepenenju po sreči, o ljubezni in družinskih vezeh, v kateri se solze mešajo s smehom in o tem da se lepota življenja skriva v drobnih rečeh. Naberšnik s Šanghajem nadaljuje ekranizacijo romanov Ferija Lainščka, s katerim je leta 2007 ustvaril že uspešnico Petelinji zajtrk. Tokrat gre za zgodbo o štirih generacij romske družine Mirga, ki jo v prvi osebi pripoveduje romski kralj Lutvija Belmondo Mirga. Od 4. oktobra pa si je film mogoče ogledati na rednem

programu slovenskih kinematografov. V Murski Soboti so bili gledalci in statisti pri filmu navdušeni.

I premissa mistu film Šanghaj, zi souh hi režiser te scenarist u Marko Naberšnik sinja te dikhel andi Murska Sobota. U film vakijrel pali romani familija zi sej peske u angjunu u Belmondo Mirga kijrel pru gav, souh pe akharel Šanghaj. U film hi kerdu pali Lainščekiskri kenwa sej pe akhgarel Nedotakljivi. U phukavibe zu film vakijrel pali familija, palu kamibe, te pali vuja.

HARRI STOJKA - GitanCoeur d'Europe Romska glasba iz Evrope

Romic

Zu Narodnu dom andi Maribor sinja koncert le romane djijengra legenda le Harri Stojka souh priku djija phukadja palu projekt Romane djija andri Evropa. U Harri Stojka hi prindžardu sar lačihi kitaroši, te sar laču hegediši zu buter filitike djija. Adale djijenca aul paul zi pre djekeri. Adala djekeri hi u drumu, pri sejanglu but berša phirnahi valamikur leskre manuša miškiro Azija te Evropa. U djijengru drom zu Harri Stojka hi mauk zaru valamikur phiribe souh lesle anlahi buti le lače hegedišjenca te le manušenca so lače djilan, miškrilende hi te i Jelena Kristič.

V Narodnem domu v Mariboru je bil koncert romske glasbene legende Harrija Stojke ki je predstavil projekta Romska glasba iz Evrope.

Harri Stojka ni zgolj mojster kitare, ampak tudi mojster številnih glasbenih žanrov: po-

samezne postaje njegovega razvoja od začetka 70-tih let so rock, blues, jazz, gypsy-swing in romske pesmi. S temi posnetki se vrača k svojim koreninam in jih povezuje s svojimi prejšnjimi glasbenimi reinkarnacijami. V tem primeru so te »korenine« v bistvu »ceste«, po katerih so njegovi nomadski predniki pred stoletji med Azijo in Evropo hodili. Njihova glasba je tako postala zrcalo glasbene umetnosti celotnih celin, ki so jih povezali z lastno tradicijo improvizacije in virtuoznostjo. Glasbena pot Harrija Stojke je bila že od nekdaj nadaljevanje tega potovanja, ki ga je vedno znova pripeljala do novih oblik ti. »world music« in sodelovanj z izjemnimi glasbeniki, kot npr. Mošo Šišić ali izvrstnimi pevki kot npr. Jelena Kristić.

ROMIC
Romski informativni center

**Vabimo Vas k poslušanju romskega radia Romic
na frekvenci 97,6 MHz.**

Plesna šola MRO Dada Piran

Romic

3.10.2012, je Medobčinsko romsko društvo Primorske je, ponovno odprlo svoja vrata plesne šole MRO DADA. Pridobili smo nekaj novih članov. Šolo vodi predsednica društva Zalika Cener, kot sama pravi, da s to šolo želi pričarati romsko temperamentno kulturo plesa, kajti romski ples predstavlja romantiko, ognjevitost in plemenitost, romskega človeštva. Z vsakim gibom posebej prikazujemo določeno čutnost, trenutka v katerem se nahaja sam plesalec-lka

Teden otroka

Vzgojiteljici Helena Krnc in Aljana Skoporc

Tudi v romskem oddelku »Palčki« na Hudejah pri Trebnjem, je bilo ob tednu otroka veselo. Letošnja tema je bila RADOSTI IN STISKE ODRAŠČANJA, zato so se vse dejavnosti odvijale v okviru tega. Prebirali smo pravljico Daja, zakaj si žalostna? in se ob tem pogovarjali o prijateljskih odnosih ter se igrali razne socialne igre za krepitev medsebojnih odnosov. Izvedli smo ustvarjalne delavnice na prostem ter ustvarjali z naravnimi materiali in barvami. Z avtobusom smo se skupaj s starši odpeljali v Trebnje, kjer smo si v Kulturnem domu ogledali predstavo Začarani čajnik iz čudežnega zaboja. Po predstavi smo z aktivnostmi nadaljevali v vrtcu in sicer v obliki delavnic. Skupaj s starši smo izdelali čutno pot iz različnih materialov ter pobarvali sliko družine in

se ob tem pogovarjali. Dopoldne smo zaključili zelo sladko. Posladkali smo se z lizikami, ki smo jih dobili za darilo.

Romsko društvo Romano Jilo zaživelo v sanjah leta 1893...

Tomí Leváčič pred. Roman Jilo

Ob času zorenja grozdja je v Lendavi začutili drugačen utrip. Ozračje je toplo, sape vetra je ravno toliko, da ponagaja, in jesen nam veleva, da ta čas praznično počastimo. Že vrsto let se

Romi, Lendavčani in številni obiskovalci veselimo nove trgateve. S povorko po starem mestnem jedru Lendave se začena prireditev Lendavska trgatev. S prireditvijo se tradicionalno spomnimo ljudskih običajev, povezanih s trgatvijo v bližnjih vinogradih, pa tudi kmečkih opravil ter romskih običajev v preteklosti. Prireditvev popestri bogat kulturni program, društva, ki so sodelovala na povorki, se nato še predstavijo na odru z petjem in plesom. Prireditvev spremlja bogata kulinarčna ponudba z odličnimi lendavskimi vini, ki se večer konča z glasbeno-zabavnim programom.

Tokrat pa se je romsko društvo Romano Jilo kot že tradicionalno odločilo da prikaže stari običaj poroke in potovanje romov. Letos smo se člani romskega društva Romano Jilo (bilo nas je približno 30) pripravljalo na lendavsko trgatev, nekateri člani so pripravljali obleko eni odigrali prizore poroke, starejši pa pripravili romski voz in konja, ki sta bila ena od navečjih presenečenj na povorki. S prikazanjem na povorki smo želeli поблиže prikazati občinstvu tradicije romov kako so Romi potovali, živeli, kako so se obnašali, bili najdljivi, vloge ki so jih imeli otroci, dekleta (napovedovala prihodnost iz kart oziroma iz dlani), fanti (odigrali v živo

romsko glasbo,...), poročeni (se veselili, plesali,...) in pa seveda vodja družine, ki

pa je celotno dogajanje spremljal sede iz voza in usmerjal konja.

ROMIČ
Romski informativni center

**Vabimo Vas k poslušanju
romskega radia RomiC
na frekvenci 97,6 MHz.**

Drugačna dekliščina za posebno prijateljico

Nataša in Katja KOTNJEK

Teško pričakovani 19. maj za Mišo in njene prijateljice, se je razvil v nepozaben dogodek. Dan poln pričakovanj, pozitivne napečnosti, nagajivosti, smeha, plesa in petja bo ostal v spominu vseh.

Dekliščina se je pričela v zgodnjih večernih urah, v vsem prijateljicam znani kleti, v čentibskih gorica. Ob dobri jedachi, pijači in pesmih: Nikoli več ne bo, kot je nekdaj bilo; Za prijatelje, se je zbrana družčina sprostila, le Miša je bila malce na trnih, saj je vedela, da jo ta večer čaka obilo presenečenj in preizkusov, da dokaže svojo pripravljenost na skupno življenje z Markom. Tako je tudi bilo.

Prijateljice so ji zavezale oči in predstava se je začela. Kljub dolgoletnim izkušnjam z gledališčem KU KUC, je bila to zanjo posebna izkušnja. Oblekle so jo v romsko narodno nošo, ji nadele veliko kiča, se tudi same dogodku primerno oblekle, jo posadile v kombi in se odpeljale na posebno mesto. Miši se niti sanjalo ni, kaj jo čaka. Zato je bilo toliko večje presenečenje, ko so ji snele prevezo za oči. Znašla se je v romskem naselju v Dolgi vasi. Z bučnim aplavzom, prisrčnim pozdravom in glasbo nas je pričakalo celo naselje. Miša kar ni mogla verjeti, kaj se dogaja. Njene solze sreče so povedale vse. Znašla se je na odru, kjer se je s skupino ROMANO JILO spustila v divje ciganske ritme, še posebej jo je prevzela pesem GAS Gorana Gregovića. Energija je preplavila prav vse, plesalo je staro in mlado. Da bi bilo presenečenje pravo, ji je ciganka iz kart »šlogala« vse lepo in do-

bro. Prvo znamenje sreče je sledilo, ko so ji prijatelji iz naselja pripeljali belega konja. Po njihovi šegi, pomeni srečo.

Teško smo zapustili ta kraj, vendar je pozitivna energija ostala v nas vso noč. Najbrž se je našel kdo, ki je imel pomisleke glede odhoda v romsko naselje, vendar so pred sodki kaj kmalu izginili. Teško je

verjeti, da ti lahko tako preprosti ljudje naredijo dekliščino nepozabno. Nepozabna pa je bila tudi poroka, saj sta se Miša in Marko že poročila 9. junija v Gledališki dvorani v Lendavi. Vse lepo na skupni poti, ki je pred vama, pa če jo bosta ustvarjala sama ali je bosta deležna prav zaradi belega konja in cigankine napovedi.

Gripa in prehlad

Asist. mag. Tatjana Krajnc-Nikolić, dr. med., spec.

Jesenski in zimski čas zaznamuje hladnejše vreme, zadrževanje v zaprtih prostorih ter pojav prehladov in gripe. Ko nam teče iz nosu, nas pešči kašelj in povišana temperatura, pravimo, da imamo »gripo«. Vendar, gripa se razlikuje od prehladov po nekaj lastnostih, med katerimi je najpomembnejša, da se gripa lahko prepreči. Proti gripi obstaja učinkovito cepivo, katero nas ščiti pred obolevnostjo. Proti prehladom pa za enkrat ni cepiva.

Prehlad je akutna virusna okužba zgornjih dihal. Običajno ga spremlja povišana telesna temperatura, nahod in kašelj. Prehlad povzroča veliko število virusov - čez 100. Zaradi tega velikega števila virusov za prehladom lahko zbolimo večkrat v enem letu, otroci celo 7-10 krat. Znake prehlada omilijo zdravila za znižanje telesne temperature, omilitev bolečin v žrelu, pomiritev kašlja, topel čaj ter počitek. Prehlad brez komplikacij mine v 3-5 dneh.

Gripa je akutna virusna bolezen, katero povzroča virus gripe in proti kateri obstaja učinkovito cepivo. Znači gripe so močno povišana telesna temperatura, bolečine v mišicah in sklepih (»boli me celo telo«), splošno slabo počutje, glavobol, suh kašelj, bolečine v žrelu ter padec odpornosti. Običajno mine v enem tednu. Zaradi težjega poteka bolezni ter padca odpornosti, gripo pogosto spremljajo različne komplikacije bolezni, kot je pljučnica ali vnetje sre-

dnjega ušesa pri otrocih. Osebe, ki imajo nekatere kronične bolezni srca, presnove ali ledvic, so bolj ogrožene pred komplikacijami in poslabšanju osnovne bolezni. Bolj so ogroženi tudi starejši, otroci ter nosečnice.

Kako se respiratorni virusi prenašajo?

Virusi se prenašajo preko zelo malih okuženih kapljic. Prenašajo se z zrakom, direktnim in indirektnim kontaktom - preko okuženih površin ali praha. Okužena oseba prenaša viruse s kašljem, kihanjem ter govorom. Okužene kapljice z virusi lahko pridejo direktno od ene do druge osebe. Lahko tudi padejo na tla ali različne predmete ali na pohištvo. S prahom se dvigujejo in pridejo v drugo osebo. Če si pogosto ne umivamo rok, lahko prenesemo kapljice na predmete splošne uporabe, kot so kljuke na vratih in se preko dotika okuženih predmetov virusi prenašajo naprej.

Ko virusi pridejo v telo, je potrebno nekaj dni, da se bolezen pokaže. V tem času je okužena oseba na videz zdrava, vendar viruse prenaša na druge in okolje, ne da bi to vedela. Po prenehanju znakov bolezni se virusi še nekaj dni tudi izločajo iz telesa in se bolezen lahko prenese na druge.

Kako preprečiti prehlade in gripo?

Gripa se najbolj učinkovito preprečuje s cepljenjem.

Prenos virusnih okužb med ljudmi se lahko prepreči z nekaj enostavnimi ukrepi:

- Skrb za osebno higieno, predvsem pogosto in temeljito umivanje rok - vsaj 20 sekund, z uporabo mila in tople vode
- Skrb za higieno prostora: pogosto brisanje prahu s površin ter tal, redno prezračevanje prostorov
- Kolikor se le da, se izogibati zadrževanja v zaprtih prostorih z množico ljudi
- Skrbeti za dobro odpornost organizma: prehranjevati se zdravo z dosti svežega sadja in zelenjave, izogibati se kajenju in čezmernemu pitju alkohola
- Redno se gibati, če se le da v naravi

Komu se priporoča cepljenje proti gripi?

Cepljenje proti gripi se priporoča vsem prebivalcem, predvsem pa starejšim osebam, obolelim z kroničnimi bolezni srca, jeter, presnove in ledvic, oseb z znižano odpornostjo, otrokom in nosečnicam. Cepite se lahko pri svojem zdravniku ali v ambulanti za cepljenje Zavoda za zdravstveno varstvo Murska Sobota.

ROMIC
Romski informativni center

**Vabimo Vas k poslušanju
romskega radia RomiC
na frekvenci 97,6 MHz.**

Novice z dolenjskega konca

Bojana Rozman

UVAJALNE DELAVNICE

Pred pričetkom šolskega leta so v oddelku Palčki, v romskem naselju

Hudeje, pričele postopno uvajanje otrok, ki bodo septembra začeli obiskovati vrtec. Zraven so povabile tudi njihove starše, da bi se neposredno seznanili ter spoznali način dela in življenja v vrtcu.

Obisk je bil skozi mesec presenetljivo dober. Otroci, ki redno obiskujejo vrtec, so novince lepo sprejeli in jih vključili v samo igro, kar je na njih zelo pozitivno vplivalo. Pripravili so jim tudi krajši nastop in jim s tem izkazali dobrodošlico.

Starši ter otroci so bili navdušeni, pokazali so veliko mero zadovoljstva. Postopno si pridobivajo njihovo zaupanje in pričakujejo, da bodo v novo šolsko leto vstopili zadovoljni ter polni pričakovanj.

PREDSTAVLJAMO VAM DUŠKA NOVAKA, UČENCA 9. RAZREDA OŠ BRŠLJIN, KI ŽE OD MALEGA IGRA NA HARMONIKO.

Že od plenic naprej se Duško intenzivnoukvarja z igranjem tega slovenskega narodnega instrumenta, saj je že takrat na skrivaj igral na očetovo harmoniko. Sprva se je igranja lotil kar sam, ko pa so doma odkrili njegov talent, so ga vpisali k zasebnemu učitelju in tam se je Duško začel glasbeno hitro razvijati in dokazovati.

Sprva je igral v eni od romskih skupin, ki pa je razpadla, Duško pa se je začel samostojno udeleževati raznih prireditev, med drugim igra na vsaki prireditvi, ki jo prirejajo v OŠ Bršljin. Poleg tega, da igra na harmoniko, je devetošolec tudi priden učenec, pripravljen pa je pomagati tudi svojim sovrstnikom, ki jim znanje pri različnih predmetih šepa. Res je lepo videti otroka, šeposebej romskega, ki se tako izjemno trudi na področju glasbe, saj je le malo res uspešnih romskih otrok, ki se lahko pohvalijo z glasbenim znanjem, pridobljenim na formalen način.

ODŠLA JE MILJANA GLIGIĆ - MIKICA.

Od OŠ Trebnje se je poslovila v začetku septembra in odšla v zaslužen pokoj.

Tako učiteljski zbor kot tudi njeni učenci jo bodo zelo pogrešali, saj je bila dolga leta izjemno priljubljena. Kot romska pomočnica je marsikateremu učencu pomagala do znanja, brez nje pa bi jih veliko imelo težave pri izdelovanju razredov. Zadnji dan njenega službovanja so romske pomočnice na RIC-u Novo mesto prijetno presenetile in se s težkim srcem od nje poslovile. Tudi Mikica je bila nadvse ganjena in je s solzami v očeh še zadnjič zapustila tako dolgo obiskovane prostore in ljudi v njih. Mikica se je rodila 15. septembra 1953 v srbski Smederevski Palanki, kjer je končala osnovno šolo, nato pa je končala srednjo ekonomsko šolo v Veliki Plani in vpisala študij ekonomije v Ljubljani, a ga nikoli ni končala. Med študijem se je poročila in imela tri otroke.

Do leta 1973 je delala na različnih delovnih mestih, v času razpada Jugoslavije pa je delala v zbirnem centru za begunce v Ljubljani. Med letoma 2003 in 2008 je delala na CSD Trebnje, kjer se je ukvarjala s socializacijo in integracijo Romov. Julija 2008 se je zaposlila kot romska pomočnica na OŠ Trebnje. Mikica pa je znana tudi kot pisateljica, saj je že kot učenka pisala za šolski in lokalni časopis, med drugim pa je leta 2010 izdala tudi nadvse priljubljeno knjigo Bežeči ježi, kjer opisuje življenje Romov v naselju Hudeje.

DNEVNI CENTER KHER ŠU BEŠI JE ZA OTROKE ODPRT VSAK DELOVNI DAN.

Uporabniki so razdeljeni v dve skupini in sicer na podlagi njihove starosti. Prvo skupino sestavlja 29 otrok, starih od 5-10 let, drugo skupino pa 21 otrok, starih od 11 do 15 let, skupaj 50 otrok. Vsaka skupina je aktivna po 2,5 uri dnevno. Na dan pride v dnevni center od 10-20 otrok. V Dnevnom centru sta zaposleni 2 strokovni delavki ter dve javni delavki. V letu 2012 je bilo v programu prisotnih 7 prostovoljcev, ki so zelo pripomogli k izboljšavi našega dela. Romski otroci namreč zahtevajo zelo veliko individualiziranega dela, kar pa je v večjih skupinah zelo težko doseči. Prav tako smo preko prostovoljcev začeli povezovati dva različna sveta, ki sta si tako blizu pa vendar tako daleč. Naše aktivnosti zajemajo več področij individualnega in skupinskega dela z otroki in mladostniki: pomoč pri domačih nalogah, ustvarjalne delavnice, športne aktivnosti, druženje, ure pravljic v knjižnici, učenje preko igre, motiviranje in vzpodbujanje, učenje izražanja samega sebe... Prav tako v poletnem času že tradicionalno izvajamo poletni tabor kot pripravo na šolo. Letos smo šli tudi na enodnevni izlet v Izolo, kjer smo se namakali cel dan.

Gre za specifičen program, ki od nas terja veliko prilagajanja. Otroci zahtevajo zelo veliko naše pozornosti - nekateri jo iščejo na

pozitiven način, nekateri pa tudi na izrazito nasilen in agresiven način. Na delavnicah je včasih njihovo vedenje moteče, grdo govorijo, pljuvajo, brcajo, se upirajo... po pogovoru s starši vidimo, da tako vedenje ne tolerirajo ampak nimajo moči in znanja ga preprečevati, saj jih otroci ne ubogajo. Tako smo prišli v stik tudi z veliko mero starševske vzgojne nemoči. Opažamo

pa tudi veliko psihičnega in fizičnega nasilja med starši, medvrstniškega nasilja, veliko uporabo alkohola in cigaret, tudi pri otrocih, tako mlajših kot starejših. Romski otroci so po prihodu iz šole večinoma prepuščeni samim sebi, zato je cilj programa, da se tem otrokom nudi kakovostno in polno preživljanje prostega časa, kjer se lahko med seboj družijo v drugačnih okoliščinah ob spremljanju in podpori strokovnih delavk.

Strokovni delavci, ki smo že dlje časa v programu opažamo majhne korake k spremembam. Koraki so zelo majhni, niso vidni preko noči, temveč v daljšem časovnem obdobju. Sproti pa se odpirajo še nove razsežnosti in nova področja, na katerih je potrebno delati.

DVIG SOCIALNEGA IN KULTURNEGA KAPITALA V OKOLJIH, KJER ŽIVIJO PREDSTAVNIKI ROMSKE SKUPNOSTI.

Center za socialno delo Trebnje je že dobri dve leti eden izmed sedmih konzorcijskih partnerjev evropskega projekta, katerega naročnik je Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Aktivnost CSD Trebnje je Razvijanje ustvarjalnih oblik učne pomoči za romske učence v romskem naselju Hudeje. Učno pomoč izvajamo za učence, ki obiskujejo OŠ Trebnje, s katero tudi sodelujemo, saj del učne pomoči izvajamo v prostorih šolskega romskega kabineta. Preostali del učne pomoči izvajamo v naselju v Romskem izobraževalnem inkubatorju Trebnje in v prostorih Vrtca Trebnje enota Romano. Poleg učne pomoči izvajamo tudi različne delavnice (delavnice socialnih veščin, športne, gledališke, kulturne delavnice).

Šolo obvezujočih otrok je v naselju Hudeje okoli petdeset. Učne

pomoči in delavnic se je v tem času udeležilo že preko 30 različnih otrok.

Mesečno pride na učno pomoč približno deset različnih učencev. Učno pomoč poleg zaposlene strokovne delavke na projektu izvajajo prostovoljci in študentje Fakultete za socialno delo, katerim nudi v okviru tega projekta tudi učno bazo.

Nivo znanja romskih otrok je zelo nizek. Starši otrok ne pošiljajo redno v šolo, ne pomagajo jim pri delu domačih nalog in učenju, ker jim niti ne znajo. Zainteresiranost za učenje in obiskovanje pouka je med učenci različna. Nekateri raje hodijo v šolo, drugi manj. Za vse romske učence pa na poti šolanja in izobraževanja stoji obilo ovir, katerih se kot izvajalci tega projekta zavedamo in si želimo ter se trudimo, da jih otroci premagajo. To jim uspeva tudi z našo pomočjo in strokovnim delom ter nudenjem učne pomoči, ki pogosto pridobi razsežnosti svetovalnih in zaupnih pogovorov in vseživljenjskega učenja.

Žal za večino Romov znanje ni vrednota, nizka izobrazba dela Romom velikokrat preglavice, saj težko najdejo kakršno koli delo. Med Romi je veliko nezaposlenih in to je hkrati tudi vzrok za revščino in

socialno izključenost. Svet stoji na mladih, toda razlogov za slab položaj romskih otrok na področjih vzgoje in izobraževanja je več, po mnenju mnogih je največji problem slovenski jezik, ki ga otroci ob vstopu v šolo slabo ali sploh ne poznajo.

V Sloveniji ima kar nekaj osnovnih šol zaposlene romske pomočnice, ki so romskim otrokom v veliko pomoč. S pomočjo romskih

pomočnikov je šolanje veliko lažje, saj z njihovo pomočjo dobijo večjo motivacijo in boljšo samopodobo.

DNE 22. OKTOBRA JE NA OŠ BRŠLJIN GOSTOVAL PROF. ALISTAIR ROSS Z LONDONSKE METROPOLITANSKE FAKULTETE V VELIKI BRITANIJI.

Prof. Ross je z učenci 7. in 8. razredov opravil fokusni intervju na temo Identiteta v sodobni družbi. Otroci so se razdelili na dve fokusni skupini po 6 učencev. Natančneje - za prvi intervju so potrebovali 6

učencev (npr. 3 dekleta in 3 fante) iz 7. razreda, za drugega pa 6 učencev (npr. 3 dekleta in 3 fante) iz 8. razreda. Učence je izbrala njihova učiteljica predmeta Državljanstva in domovinska vzgoja ter etika. Prof. Ross je našim romskim otrokom zastavil nekaj vprašanj na omenjeno temo tudi temu učitelju. Učenci so bili obiska prof. Rossa zelo veseli, saj so po njihovem mnenju začutili nekakšno toplino in zaupanje strani njega. Povedali so mu slabe in pa tudi dobre izkušnje ne Romov, izrazili so željo, da bi hoteli več druženja z ne romskimi učenci in obratna izražena želja, saj bi le tako bilo njim veliko lažje vstopiti v družbo svojih vrstnikov ki niso po narodnosti Romi.

Nogometna legenda JOŽE HORVAT – DIDI

Romic

Romska nogometna legenda iz 60. In 70. let danes skrbi za mlade, romski nogomet pa bi rad povezal tudi v mednarodnem merilu.

»Le kdo ne pozna Didija?« bi lahko začeli predstavitev znamenitega romskega nogometaša s Pušče, ki je skorajda vse svoje življenje zapisal nogometu. Danes 67-letni vitalen in zgovoren mož, še vedno značilne športne postave, je vzdevek dobil po legendarnem brazilskem nogometašu, ki je igral v generaciji najboljšega nogometaša vseh časov Peleja. Pod tem imenom ga poznamo že polnih 50 let. »Svojo nogometno pot sem začel kot pionir pri NK Pušča.

Na turnirju mlajših selekcij v Gornji Radgoni so me opazili pri

Muri, zato sem nadaljeval v tem okolju. Ker sem na treningu pokazal nogometne vragolije z žogo, me je trener nagradil z imenom Didi, in ta vzdevek je zaznamoval moje življenje oziroma sem Didi ostal vse do danes,« začne zanimiv pogovor. Doda še, da sta pravzaprav ta vzdevek imela skupaj s starejšim bratom Štefanom Borovšakom. Če smo še natančnejši, je imel brat vzdevek Didi 1, sam pa Didi 2. Razlog, zakaj so ga obiskali, pa je prejeta plaketa Nogometne Zveze Slovenije, ki jo je za delo z mladimi romskimi otroki in mladino dobil na skupščini te krovne nogometne organizacije na Brdu pri Kranju.

Potem ko je bil pred štirimi leti ustanovitelj Romske športne zveze Slovenije in je od začetka njen

predsednik, v okviru nje prav tako na njegovo pobudo poteka romska nogometna akademija. »Ker nogomet romskim otrokom pomeni ogromno, jim skušam s tovrstno načrtno vadbo zagotoviti čim svetlejšo prihodnost. Zahteve v šolah so vse večje, zato je šport oziroma nogomet odlična priložnost, da se tudi mladi Romi ob kakovostni izrabi prostega časa dokažejo in uspejo v življenju. Sicer je šport najmanj vsiljivo orodje za razvoj pozitivnih človekovih lastnosti in celostne človekove osebnosti, s športom pa skušamo tudi mlade Rome usmerjati na uspešna življenjska pota,« pojasni Didi, sicer tudi koordinator za romski šport v Sloveniji. Tovrstno nogometno opismenjevanje, po drugi strani pa koristna izraba

prostega časa, se že drugo leto izvaja v romskem naselju Kamenci pri Črenšovcih, v Serdici, Lendavi ter po zaslugi župana Antona Štiha, za kar mu je zelo hvaležen, letos prvič tudi na Pušči. Njegova prizadevanja, da nogometno znanje in izkušnje v vse več sredinah prenaša na mlade, visoko cenijo tudi na državni ravni, zato je sicer vso življenje skromni Didi priznanja zelo vesel. V manj kot letu dni je to že druga njegovo priznanje: športna zveza Murska Sobota mu je namreč lani izročila plaketo za tekmovalne in organizacijske dosežke v nogometu. Kot še pojasni, je nogometna šola, ki poteka dvakrat na teden po dve uri od aprila do novembra in jo vodijo priznani nogometni

trenerji, odprta tudi za neromske otroke. Ob delu z mladimi, kar mu je v veliko veselje, posebno pozornost posveča še petletnemu vnuku Krisu, za katerega je prepričan, da bo njegov naslednik.

Kot neumoren športni (nogometni) delavec zelo vidno vlogo igra tudi v mednarodnem merilu. Gotovo se nas kar nekaj spomni dogodka dve leti nazaj, ko je bila prav po njegovi zaslugi Murska Sobota gostitelj prvega neuradnega evropskega prvenstva romskih reprezentanc v nogometu. Obudi spomin, da so nastopile tri reprezentance - slovenska, hrvaška in madžarska. »Veliko večje sporočilo je imela revijalna tekma med slovensko in romsko reprezentanco

Slovenije, saj sta jo izbrani selekciji odigrali pod vodilom 'Z žogo proti diskriminaciji. Mislim, da njegova sporočilnost pove vse.« Vidne sledi nemirni Didijev ustvarjalni duh pušča tudi na mednarodnem področju. »Dogovarjamo se, da bi že prihodnje leto organizirali prvo svetovno prvenstvo romskih reprezentanc v nogometu,« razkrije načrte in pojasni, da naj bi nastopili tudi romski reprezentanci Brazilije in Argentine. Kot še pravi naj bi lokacije tega velikega nogometnega dogodka bite tri: Murska Sobota, Lendava in Ptuj. Takrat naj bi pripravili tudi prvi romski evropski športni kongres.

Pri teh in podobnih načrtih, kakor pri izvajanju romske nogometne akademije pa ima Didi veliko podporo tudi pri predsedniku evropske nogometne zveze Michelu Platiniju.

Prav pa je tudi, da se ozremo na njegovo prehojeno športno pot, na katero je naš sogovornik upravičeno ponosen. »Kot vsak romski otrok sem začel z improvizirano žogo, v okroglo balo iz povezanih cunj sem začel brcati kot tri štiriletnik. V Muri sem igral vse selekcije in ji bil zvest polnih petnajst let. Z veseljem se spominjam, ko je Mura dve sezoni igrala tudi v drugi jugoslovanski nogometni ligi. Bil sem član te ekipe kar mi je bilo v posebno čast in zadovoljstvo,« obuja spomine in dodaja, da je zatem štiri leta igral celo v drugi nemški nogometni ligi (v Zvezni Republiki Nemčiji kot izjemen organizator igre nogometiš z veliko spretnosti vodenju žoge ter z močnim udarcem, in to z levo in desno nogo, najpogosteje igral

na mestu levega vezista. Potem ko je svojo nogometno pot končal po sedmih letih igranja v Avstriji, ko je imel 40 let, je ostal z nogometom povezan vse do danes.

Ko se je vrnil iz tujine, je na Pušči pred četrto stoletja odprl sploh prvi gostinski lokal romskemu naselju v Sloveniji, poskusil pa se je tu na številnih drugih področjih. Vendar Didi zna biti tudi kritičen

»Obžalujem, da dajejo nogometni akademiji pristojne romske organizacije in državne institucije premalo pozornosti, enako tudi da romska skupnost v Sloveniji ne najde skupnega jezika, sicer bi lahko skorajda na vseh področjih dosegli več. Romskih težav ne bo in tudi ne more rešiti nihče drug. Ni pa navdušen niti nad trenutnim stanjem romskega nogometa v Sloveniji. Ne

nad stanje klubov ne posameznih igralcev. Pravi, da romski nogomet pri nas več kot samo stagnira, in to ni dobro. Vse do nekaj let nazaj so bili romski nogometaši pomemben člen Murinih članskih ekip. Danes med njimi ni nobenega in nad tem se je vredno zamisliti.

Predstavitev dela in vtisi z romskih delavnic

Marija Fortun in Terezija Poljakovič

S sodelavko sva zaposleni na Zavodu za izobraževanje in kulturo v Črnomlju preko javnih del na programu »Pomoč Romom pri socializaciji« na področju Bele krajine. V okviru tega projekta izvajava različne delavnice-likovne, kuharske, cvetlične, ipd. Po potrebi nudimo tudi učno pomoč, sodelujemo z CSD, Karitasom, Zavodom za zaposlovanje, predstavnico RK Črnomelj.

Pripadnikom romske skupnosti preko druženja nudimo razne oblike svetovanja na področju zdravja, gospodinjstskih nasvetov, urejanja okolja, ... Po potrebi pomagamo pri informacijah, ki so javnega značaja- pomoč pri izpolnjevanju različnih vrst obrazcev, vlog, pri pisanju različnih vrst dopisov, pri izdelavi ponudb za zaposlitev,...

Zbiramo različne vrste donacij za Rome in njihove otroke, tudi preko civilne iniciative. Gre predvsem za oblačila in obutev, katera skupaj s kolegico dostaviva družinam, ki potrebujejo tovrstno pomoč.

Z otroci in starši se preko druženja veliko pogovarjamo in na ta način skušava prispevati k odpravi

predsodkov in s tem k boljši socialni vključenosti Romov med pripadnike večinskega prebivalstva.

Pri izvedbi določenih delavnic v našem druženju, otroci pridobijo sporočilo sprejetosti, samopodpore, možnost sodelovanja. Trudimo se pri otroku ovrednotiti njegovo ustvarjalnost in otroka samega, da bi tako vplivali na pridobitev pozitivne samopodobe.

Cilj najinega dela je tudi motivacija pripadnikov romske skupnosti k izobraževanju, zaposlovanju in aktivnemu sodelovanju pri reševanju lastne življenjske situacije.

Ugotovili sva, da je za Rome značilna nizka motiviranost za kakršnokoli spremembo. Ugotavlja tudi, da je še vedno kar veliko

Romov mlajše populacije, ki nimajo končane osnovne šole. Nekateri romski otroci še vedno zgodaj prenehajo z osnovnošolskim izobraževanjem, starši pa se premalo zavedajo koristi šolanja in svoje otroke tako ne spodbujajo dovolj za šolsko delo. Preko pogovorov jim po svojih močeh pomagamo za odločitve

nadaljevanja šolanja.

Pri svojem delu sva tudi opazili, da imajo nekateri romski otroki težave pri izražanju v slovenskem jeziku. Nekateri starši se namreč premalo poslužujejo slovenščine v vsakdanji rabi ali jo uporabljajo nepravilno kar otrokom kasneje v šoli dela težave. Meniva, da bi prebiranje pravljič v mlajši dobi otrokom zelo koristilo. Zato tudi občasno mlajšim otrokom bereva pravljičice ali pa razmišljamo ob prebiranju poučnih knjižic in tako spoznavamo najbližje okolje, burimo domišljijo in spodbujamo zanimanje za raziskovanje, spoznavanje okolja v katerem živimo. Pri najmlajših otrocih pa tudi pri nekaterih večjih skušamo tudi preko fotografij, slik spoznavati - poimenovati različne predmete, se naučiti števila, naučiti koliko je ura, poimenovati barve, oblike ipd. ter razvijati besedni zaklad.

Ob neki priložnosti sva otrokom prebrali pravljičico najprej v romskem jeziku (pri tem smo se seveda zelo zabavali), nato pa še v slovenskem jeziku in potem na to temo še ustvarjali.

Nekaj utrinkov iz nekaterih naših delavnic, si lahko ogledate na naših fotografijah. Naša ustvarjanja so navadno v skladu z letnim časom v katerem se nahajamo. Poleti smo veliko ustvarjali s kamenčki in školjkicami, sedaj v jesenskem času pa ustvarjamo iz buč, jesenskega lista, koruze, želodov, kostanja....

Nekateri otroci se naših obiskov zelo veselijo in že takoj ob prihodu sprašujejo kdaj bomo še prišli in takih obiskov smo veseli tudi mi, saj se nihče ne počuti prijetno tam, kjer ni dobrodošel. Žal imamo tudi

manj prijetne izkušnje. A takšna odločitev staršev največ škode povzroči ravno svojim otrokom. Otroci so namreč kot že rečeno prikrajšani za samopotrditve, sprejetost in socialno vključenost. To vse pa dobro vpliva na razvoj pozitivne samopodobe pri vsakem človeku. Na srečo je takšnih družin, kjer si ne želijo naših obiskov malo.

Da bi lahko pri svojem delu bili vedno boljši, se je potrebno izobraževati in tako se že veselimo izobraževanja, ki je pred nami, katerega organizira ZIK Črnomelj. Gre namreč za učenje romščine in medkulturni dialog. Na ta način bomo še bolj spoznali Rome, njihov jezik in kulturo in si pridobili dodatno znanje, da bo naše razumevanje drugačnosti še bolj celovito. Lepo vodilo nam je misel, da se ljudje med seboj moramo spoznati, da bi lahko uspešno sobivali.

Lepo je, če se vsak človek tak kot je počuti dobro in se lahko veseli življenja. To pa je tudi naše poslanstvo pri delu.

ROMIC

Romski informativni center

Vabimo Vas k poslušanju
romskega radia Romica
na frekvenci 97,6 MHz.

Poezija

Mišela

MOJE SRCE

Večkrat se vprašam, kdo sploh sem
 Kdo me ljubi? Kdo me sovraži?
 Žal ne vem in počasi razpada in
 Razpada moje srce!
 Nekoč sem imela en zid,
 kateri me je zaščitil,
 Ampak vsaki človek posebej
 je vedel z mano ravnati,
 tako, da se je moj zid počasi zrušil
 isto kot moje srce!
 Zdaj pa ne vem več,
 ali naj se zjočem ali
 se pa nasmejim.

Moje srce se mi trga
 Moja žalost preplava moje telo
 Sama se počutim kot se nikoli
 Le kje si dragi moj?
 Imela sem domovino,
 na kraju Nočnih mor,
 Imela sem dom, v katerem se je
 V koščke raztrgalo v koščke
 Danes se samo vprašam,
 Le kako lahko vse pozabim
 In začnem novi začetek.....

VČASIH

Včasih si le eno osebo želim,
 Katera me bo sprejela kakšna sem
 me vodila na poti,
 pokazala drugo življenje
 Včasih si le en stavek želim
 kateri me bo pomirjal, da bo vse v redu
 včasih si le en objem želim
 kateri me objame ko me zebe.
 Vzemi me za roko in pokaži mi pravo pot.

Pokaži mi,
 da sem RES vredna imeti
 normalno življenje
 Pokaži mi, da res kaj čutiš do mene!
 Vzemi eno rožo in podari mi jo
 Pokaži mi, da ni vse črno!

Včasih se zmotiš v človeka katerega ljubiš
 Včasih se zmotiš sam v sebe
 Včasih se zmotiš lahko tako,
 da se ti vse posuši

Sem človek kateri lahko odpušča
 Sem človek kateri občuti človeka
 Sem človek kateri samega sebe ne vidi

Daj pridi in podari mi roko
 Daj pokaži mi mojo pot
 Daj povej mi kaj čutiš do mene
 Pokaži mi da ni vse črno.

LJUBEZEN

Ne bi verjela, da je ljubezen taki občutek,
 Ki v meni prebudi metuljčke v trebuhu
 katere čutim iz dneve v dan bolj
 in za katere vem, da so resnični.

Ne bi verjela, da je ljubezen taki občutek
 za katerega vem, da mi da krila s
 katerimi poletim daleč v nebo, daleč
 tja kjer sva samo ti in jaz.

Začutim svobodo, srce me navdaja
 S tvojo ljubeznijo.
 Vem, da sva to resnično povezana
 Samo ti in jaz, katerega te ljubim.

SANJE

Ko sonce zaide in noč pride
 sem v sanjah s teboj
 ko nate mislim mi poka srce
 ko pa te vidim mi nič več jasno
 Kako bova skupaj?
 Kdaj bo prišel tale čas'
 In kje bova ostala do konca
 naših dni?

MISLI

Vsako jutro, ko se prebudim mi poraste
 Občutek, da tega vsega prebolim.
 Vsako jutro, ko se prebudim
 Upam, da se ni nič hudega ne zgodi.
 Vsako jutro, ko se prebudim
 Je za mene vse novo
 En novi začetek!

